

Vidareutbildning i gynekologisk ultraljuds- diagnostik

Steven R Goldstein, Ilan E Timor-Tritsch. **Ultrasound in gynecology**. 321 sidor. New York-Edinburgh-London: Churchill Livingstone, 1996. Pris £ 70. ISBN 0-443-08957-4.

Recensent: docent Lil Valentin, överläkare, centrum kvinnosjukvård, Universitetssjukhuset MAS, Malmö.

Detta är en alldeles utmärkt bok i gynekologisk ultraljudsdiagnostik. Boken lämpar sig kanske inte för den verkliga nybörjaren utan riktar sig framför allt till den som redan har viss erfarenhet av gynekologisk ultraljudsundersökning.

Boken är uppdelad på 20 kapitel. De fyra första kapitlen är allmänt hållna och behandlar ultraljudsfysik, val av ultraljudsapparatur och undersökningsteknik. Därefter avhandlas i tur och ordning specifika områden inom gynekologin såsom patologiska tillstånd i uterus, adnexresistenser, tidig graviditet, infertilitet, sonohysterografi, punktionstekniker, färgdopplerultraljud, ovarialcancerscreening etc.

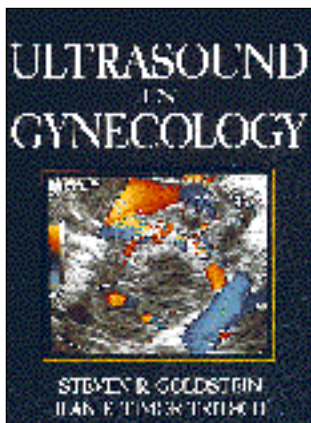
Ny strategi

När det gäller fysikkapitlet har författarna valt att försöka angripa detta svåra ämne på ett nytt sätt: de ägnar sig inte så mycket åt teoretiska resonemang utan försöker sätta in ultraljudsfysiken i ett praktiskt sammanhang. Enligt mitt förmenande behandlas ultraljudsfysiken lite väl ytligt. Troligen hade en kombination av en konventionell beskrivning av ultraljudsfysiken och författarnas nya strategi varit att föredra. I kapitlet om ultraljudsfysik finns ett appendix med ultraljudsbilder, där figurtexterna ger tips om hur kvaliteten i ultraljudsbilden skulle kunna förbättras genom ändringar i apparatens inställning. Detta är utmärkt!

Rikt illustrerad

Samtliga kapitel i boken håller hög kvalitet och är rikt illustrerade med bra ultraljudsbilder. Mycket bra är kapitlen om diagnostik av ektopisk graviditet och om gynekologiska invasiva ingrepp. Det är också välgörande att författarna har

NYA BÖCKER

en sund inställning till färgdopplerultraljudsundersökning: författarna påpekar mycket riktigt att denna teknik ännu inte är färdig att tas i kliniskt bruk. Mindre bra är det att författarna mycket starkt propagerar för ovarialcancerscreening med vaginal ultraljudsundersökning. Det finns ännu inget vetenskapligt underlag för att rekommendera sådan screening!

Amerikanska särdrag

Boken har en del amerikanska särdrag som känns lite främmande för en skandinav: bl a ägnar författarna flera sidor åt tips om hur man skall utforma sina ultraljudssvar så att man löper minsta möjliga risk att bli anmäld för feldiagnostik respektive har störst möjlighet att klara sig ur knippan om man trots allt skulle bli anmäld. Lite underligt känns det också att författarna i flera kapitel närmast sjunger en lovsång till den gynekologiska ultraljudsundersökningen och beskriver den som oumbärlig i de flesta kliniska situationer.

Användbar även i svensk miljö

Sammanfattningsvis är detta en bok med hög vetenskaplig kvalitet och aktualitet, som trots sin amerikanska prägel är användbar i svensk miljö. Framför allt är den användbar i vidareutbildningssyfte. För den som vill skaffa en bok i gynekologisk ultraljudsdiagnostik till sin kvinnokliniks referensbibliotek är denna bok ett mycket bra val och ett alternativ till en annan bok jag tidigare rekommenderat, nämligen M Dodson, ed. *Transvaginal ultrasound*. New York: Churchill Livingstone, 1995 (2 ed). •

Två nya böcker om HIV och aids inaktuella redan vid publicering

Gary P Wormser, ed. **A clinical guide to aids and HIV**. 432 sidor. Philadelphia-New York: Lippincott-Raven, 1996. Pris £ 91. ISBN 0-7817-0304-2.

DeVita, Hellman, Rosenberg et al. **Aids - Etiology, diagnosis, treatment and prevention**. 4 ed. 746 sidor. Philadelphia: Lippincott-Raven. ISBN 0-397-51538-3.

Recensent; leg läkare Lars Moberg, infektionskliniken, Huddinge sjukhus.

Under den senare hälften av förra året publicerades de ovan nämnda två böckerna om HIV-infektion och aids. Det rör sig om två gedigna böcker med något olika inriktning men med i stort samma sorts brister.

Kliniskt perspektiv

Den bok som Wormser är redaktör för har ett kliniskt perspektiv. Efter en kort presentation av HIV-epidemiologi ägnas ett antal kapitel åt vården av vuxna HIV-patienter, av kvinnor med HIV samt av spädbarn, barn och tonåringar med HIV. Därefter följer kapitel om lungkomplikationer, om neurologiska, gastrointestinala och neoplastiska komplikationer av HIV, som tillsammans upptar ungefär 225 sidor. Ett 20-sidigt kapitel ägnas åt infektionskontroll på sjukhus och i hemmiljö, dvs hygienaspekter på HIV-vård. Av resterande 125 sidor av boken ägnas ett kapitel åt antiretroviral kemoterapi, eller med andra ord behandling med virushämmande medel av HIV-infektionen, och ett annat kapitel åt farmakologiska aspekter på olika preparat som används vid behandling av HIV-patienter.

Dessa två kapitel är bekymmersamma, eftersom det mesta av det som används i dag saknas. Det följande kapitlet om smärtbehandling vid aids är viktigt och riktigt bra. Ett kapitel om alternativa terapier ger information om vitaminer och antioxidanter, om »compound Q» och gurkor och meloner, om oralt alfainterferon, cys-

teinprekursorer, DNCB (dinitroklorbensen), om kinesiska örter och akupunktur och dylikt. Det sista kapitlet behandlar omvårdnad av HIV-sjuka patienter och är högst läsvärt.

Mer omfattande innehåll

Den bok som DeVita, Hellman och Rosenberg, tillsammans med tre biträdande redaktörer och 86 medförfattare, har skrivit omfattar i stort sett allt det ovan nämnda i större format plus en hel del annat, t ex molekylärbiologi och immunpatogenes vid HIV-infektion. Det är en alldeles förträfflig och välskriven bok, angeläget att hålla i handen och ganska vacker att titta på.

Båda böckerna brister i aktualitet

Ändå är det svårt att helhjärtat rekommendera någondera boken, åtminstone till en potentiell läsare som har tillgång till någon bok om HIV-infektion tryckt under de senaste åren. Orsaken till detta framgår till en del av ett extrauppslag daterat 1997 i mitt exemplar av DeVitas bok med rubriken »Antiretroviral therapy update», vars text börjar så här i min översättning: »Sedan detta kapitel färdigskrevs tidigt 1996, har åtskilligt nytt tillkommit; bland annat en bättre förståelse för den höga farten i omsättning av HIV och av hjälparceller, åtskilliga studier som talar för betydelsen av att mäta mängden HIV-RNA i plasma som kontroll av behandlingens effektivitet samt lovande preliminära resultat av behandling med flera olika kombinationer av tre HIV-preparat...»

Lägg till detta ytterligare väsentliga upptäckter som båda dessa böcker inte hunnit behandla. Sedan december 1995 har det publicerats ett stort antal artiklar som bidragit till att klargöra betydelsen av olika coreceptorer för HIV-transmission och kanske för sjukdomsutveckling. I *Nature Medicine* mars 97 finns en artikel som redovisar en HIV-patient med homozygot deletion i allelen för CCR-5, en företeelse som man trott skulle skydda helt från sexuellt överförd HIV-smitta, men som uppenbarligen inte gör det till 100 procent.

Vidare innehåller samma *Nature Medicine*-nummer flera artiklar inom det heta forskningsområdet kring Kaposis sarkom samt en ytterst viktig artikel med rubriken: »HIV-1:

Gambling on the evolution of drug resistance?». Tidigare nummer av samma tidskrift hade en viktig artikel om betydelsen av s k transcytos för hur HIV i mycket låga koncentrationer och via smittade celler smittar över intakta slemhinnor – för att bara nämna några väsentliga, nya upptäckter som inte kunnat beaktas i de båda här recenserade böckerna.

Boken för långsamt informationsmedium

Det går förstås inte att begära att en bok som i huvudsak skrivits i slutet av 1995 eller början av 1996 skall innehålla det som står i de senaste numren av väsentliga tidskrifter. Men det är ett betydande bekymmer att ett flertal paradigmskiften – för att använda ett slitet men i det här sammanhanget motiverat ord – har skett inom väsentliga områden av HIV-forskningen sedan böckerna koncipierades.

Av stora böcker med heltäckande ambitioner, såsom DeVitas bok, kan man åtminstone förvänta sig att de erbjuder aktuella referensramar för vidare studier på egen hand i till exempel periodiska tidskrifter. Och av en bok med klinisk inriktning inom HIV-området begär man att dess kapitel om antiretroviral behandling och farmakologi och interaktioner mellan olika farmaka inom HIV-området skall ta upp de preparat som är gängse i aktuell HIV-behandling.

Tiden har spelat dessa båda böcker ett spratt. Utvecklingen har tagit ett skutt – eller vad man nu skall kalla det – eller kanske måste man kort och gott slå fast, att infektion med HIV inte är ett område som särskilt väl är lämpat för allomfattande läroböcker. Inom vissa delar av HIV-forskningen händer det alldeles för mycket på kort tid, så att varje bok känns hopplöst föråldrad inom en del områden redan när den går till trycket.

Inom andra delar av det HIV-relaterade området duger det utmärkt med texter från i fjol eller rentav från några år tillbaka. Så klarar man sig bra ifråga om diagnostik och behandling av HIV-komplikationer med ett par år gamla böcker, som t ex Sande och Volberdings »The medical management of AIDS», fjärde upplagan 1995, eller »Textbook of AIDS medicine», utgiven 1994 av Broder, Merigan och Bolognesi, ett 950-sidigt magnum opus som desslika är gfoundenes Fressen för den bibliofilt lagde. Eller kanske rentav för-

ra upplagan från 1992 av DeVitas bok, om man har tillgång till den.

Snabbare informationskanaler

För att hålla sig à jour med antiretroviral behandling av HIV och andra nyhetsintensiva HIV-områden måste man skaffa sig information på annat sätt: genom den information som läkemedelsföretag sprider, genom relevanta medicinska tidskrifter eller genom »Perspektiv på HIV», som kostnadsfritt kan beställas från stiftelsen Noaks Ark-Röda Korset på telefon 08-700 46 00 eller genom Aidsjouren på telefon 020-78 44 40. •

Lärobok i psykoterapeutisk samtalsmetodik

Kurt Gordan. **Professionella möten. Om utredande, stödande och psykoterapeutiska samtal.** 207 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 360 kr. ISBN 91-27-06157-4.

Recensent: företagsläkare Monica Björklund, Solna.

Det är generöst av erfarna terapeuter att dela med sig av sitt kunnande. Det tycks också som något lustfyllt att göra en summering av vad som är väsentligt i ens sätt att vara som behandlare. Det är intressant att det ungefär samtidigt 1996 kom två böcker om samtalskonst. Kurt Gordans bok »Professionella möten» och Clarence Crafoords bok »Människan en berättelse». Jag finner båda värdefulla. Om jag vågar en jämförelse, så är Crafoords bok, som titeln anger, mera litterär och en stimulerande »bredvidläsningsbok». Kurt Gordans bok förefaller mera användbar som lärobok. Den är systematisk, klar och översiktlig och ger en grund att stå på. Även denna är skriven i en personlig stil med litterära och personliga associationer, vilket gör boken lättläst. Förordets vinjetter tycker jag mycket om.

Välgörande odogmatisk

Kurt Gordan har gedigna erfarenheter som socialarbete-

NYA BÖCKER

re, psykolog, terapeut och rektor vid Ericastiftelsen. Han har härigenom ett rikt och skiftande material att utgå ifrån. Han har en bred och odogmatisk syn på terapeuters roller med olika klienter och patienter i olika sammanhang och i olika faser i en terapi. Samtidigt som han är välgörande odogmatisk är han tydlig med att man inte kan blanda rollerna hur som helst.

Man kan inte glida mellan rollerna som stödande eller tolkande terapeut annat än undantagsvis i en kritisk situation. Inte heller kan man låta terapi glida över i en vänkontakt. Härav följer att Kurt Gordan framhåller behovet av handledning, även om den hos mera erfarna hellre tar formen av enkla konsultationer.

Samtalskonstens elementa

Gordan har tidigare (1992) givit ut en bok om handledning, som han hänvisar till. I den nu aktuella boken riktar han sig till alla »som i dagligt arbete använder samtalet som utredande och behandlande verktyg utan att vara legitimerade psykoterapeuter». Han har tänkt att boken skulle vara användbar som lärobok i samtalskonst och psykoterapi, motsvarande de s k Steg-1-utbildningarna.

Jag instämmer, men samtidigt vill jag säga att jag som legitimerad psykoterapeut har stort utbyte av boken, som en repetition och klargörande sammanfattning av vad jag lärt. Boken är allmänt hållen och anpassad för en bred målgrupp. Trots sin koncentration på samtalskonstens elementa är den intressant också för den

mera erfarna som vill kontrollera om hon fattat det väsentliga i sina utbildningar och förstått att tillämpa det i sitt arbete.

Psykodynamisk grundsyn

Boken är indelad i fyra delar. Del 1 handlar om alla slags ramfaktorer, samhällets, institutionens värderingar, terapeutens mottagningsmiljö, överföring och motöverföring hos klient respektive terapeut. Del 2 handlar om utredande samtal. Där finns intressanta diskussioner om värdet av förhandsupplysningar, om målens styreffekter, om värdet av objektiv materialinsamling eller av subjektivt upplevt material.

Del 3, den mest omfattande, handlar om de olika formerna för behandlande samtal, och liksom boken i sin helhet utgår den från en psykodynamisk grundsyn. Inledningen med den för mig nya isländska sagan Ivars saga, var välfunnen! Sedan beskrivs stödsamtal, jagstärkande terapi och insikts-terapi. Del 4 om behandlarens behov är nyttigt och jordnära.

Hot om lekmanaterapeuter

Det är en kuslig sanning Kurt Gordan formulerar när han påpekar att avvecklingen av kvalificerade vårdgivare medför en övergång till vad han kallar lekmanaterapeuter. Han påpekar att detta kommer att medföra ett allt större behov av utbildning och handledning. Så låt oss hoppas att det blir utrymme för studium av denna bok – även för andra än Steg-1-studerande! •

Vad kostar boken?

Det händer att den uppgift om bokpriset som Läkartidningen uppger i recensioner inte stämmer med det pris bokhandeln begär.

Vi har successivt övergått till att ange priset i utgivarlandets valuta, eftersom många faktorer gör att ett omräknat pris lätt blir missvisande. Valutakursen kan variera, bokhandelsn omkostnader likaså.

Vi vill ge våra läsare rådet att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.